

Fylkesmannen i Hedmark

Miljøvern avdelingen

Postboks 4034, 2306 Hamar

Vår dato

01.11.2017

Arkiv nr.

461.2

Vår referanse

2016/6895

Deres referanse

Saksbehandler, innvalgstelefon

Steinar Østlie, 62 55 11 77

Inspeksjonsrapport

2016.011.I.FMHE

Sør-Odal kommune,
Øgardsvegen 2,
2100 Skarnes

Inspeksjon ved Skarnes renseanlegg

Dato for inspeksjonen: 31.10.2016

Rapportnummer: 2016.011.I.FMHE

Saksnr.: 2016/6895

Kontaktpersoner ved kontrollen:

Fra virksomheten:

Ingeborg H. Aasvangen, avd.leder komm.tekn.

Tore Petter Westheim, driftsoperatør

Hans Kvisla, oppsynsmann ved, vann og avløp

Fra Fylkesmannen i Hedmark:

Steinar Østlie, senioring.

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjon ved Skarnes renseanlegg 31.10.2016:

Fylkesmannen avdekket 1 avvik og 6 anmerkninger:

- Rutiner for oppfølging og vedlikehold av internkontrollen er ikke tilfredsstillende.
- Det er ikke nedfelt funksjonsmål for avløpsnett i forslag til hovedplan avløp.
- Innlekking på avløpsnett blir ikke kvantifisert.
- Enkelte former for utslipp fra overløp på nettet blir ikke registrert på mengde.
- Det er ikke tilrettelagt særskilte rutiner for varsling av skader på ledninger ved elvekryssinger.
- Rutiner for vurdering av utførte, egne driftskontrollanalyser kan forbedres.
- Vedlikehold utført i egenregi blir ikke dokumentert på en hensiktsmessig måte.

Kommunen må sende en skriftlig bekreftelse innen **01.03.2017** på at avviket er rettet. Virksomheten bes også gjøre en vurdering av anmerkningene. Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 2.

Med hilsen

Jørn Georg Berg e.f.
miljøverndirektør

Steinar Østlie
overingeniør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes ut uten signatur.

1. Informasjon om virksomheten

Organisasjonsnr (underenhet): 974 602 598	Eies av: 964 947 716
Besøksadresse: Øgardsvegen 2, 2100 Skarnes	Telefon: 62 96 80 00
Bransjenr. (NACE-kode): 84.110	E-post: postmottak@sor-Odal.kommune.no

Kontrollert anlegg

Navn: Skarnes renseanlegg	Anleggsnr: 0419.0029.01
Kommune: 0419 Sør-Odal	Anleggsaktivitet: Avløpsnett og -rensing
Fylke: Hedmark	Risikoklasse: 3
Tillatelse gitt: 18.11.2014	Tillatelse sist oppdatert: -

2. Inspeksjonens omfang

Formålet med inspeksjonen var å vurdere om det systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeidet fungerer tilfredsstillende. Fylkesmannen har blant annet undersøkt om:

- Drifts- og vedlikeholdsrutiner for renseanlegg og avløpsnett
- Fornyelse av avløpsnettet
- Tiltak og beredskap for å avdekke og utbedre feil og utslipp på nettet
- Prøvetakingsrutiner og dokumentasjon av utslipp
- Internkontroll – risikovurderinger, avviksbehandling, målprosesser, intern revisjon

Denne rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

3. Oppfølging etter inspeksjonen

Kommunen plikter snarest å rette opp avviket som er beskrevet i denne rapporten. Kommunen bes også å gjøre en vurdering av anmerkningene og aktuelle tiltak knyttet til disse. Vi ber om en skriftlig redegjørelse for tiltak og oppfølging av påpekte avvik og anmerkninger innen **01.03.2017**.

Dersom et avvik ikke kan lukkes eller et tiltak ikke kan avsluttes innen fristen, må det utarbeides en plan for videre framdrift.

Klageadgang

Pålegget om er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 7. Avgjørelsen kan påklages til Klima- og forurensningsdirektoratet innen tre uker etter at rapporten er mottatt. Klagen bør være skriftlig, begrunnet, og skal sendes via Fylkesmannen i Hedmark.

4. Gebyr for inspeksjonen

Kommunen er ved denne inspeksjonen plassert i gebyrsats 3 (jf. Fylkesmannens varselbrev datert 13.10.2016). Dette betyr at dere skal betale *kr. 12 500* i gebyr for den gjennomførte inspeksjonen. Satsen fastsettes ut fra anleggets risikoklasse, som er klasse 3. Faktura med innbetalingsblankett vil bli oversendt fra Miljødirektoratet.

Vedtaket om gebyr er hjemlet i forurensningsforskriftens § 39-6 om gebyr for inspeksjon med tilltalelse (endagstilsyn). Fylkesmannen viser for øvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 om innkreving av gebyr til statskassen.

5. Offentlighet i forvaltningen

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via Fylkesmannens postjournal og på www.norskeutslipp.no (jf. offentleglova).

6. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1:

Rutiner for oppfølging og vedlikehold av internkontrollen er ikke tilfredsstillende.

Avvik fra:

Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (Internkontrollforskriften), § 5, andre ledd, pkt. 6-8.

Kommentarer:

Enkelte sentrale elementer i internkontrollen har ikke nedfelt gode rutiner for gjennomføring, oppfølging og revidering.

Risikovurderinger

Det er ikke etablert faste rutiner for gjennomgang og revidering av risikovurderingene. Dette ble sist utført i 2008, og er nå gjennomgått på nytt for vannbehandlingen. Ny gjennomgang for avløpsbehandlingen står for tur. Internkontrollforskriften forutsetter at det er en regelmessig rutine for slik gjennomgang. Kommunen fastsetter selv en slik prosedyre for gjennomgang.

Avviksbehandling

Rutine for registrering og behandling av avvik fungerer ikke etter hensikten og i tråd med forskriftens krav. Rutine for innlogging og elektronisk registrering av hendelser oppleves som for tungvinn, og blir i liten grad etterlevd.

Intern revisjon av internkontrollen

Interne, uavhengige revisjoner (systematisk gjennomgang av internkontrollen) blir i liten grad gjennomført iht. forskriftens intensjon. Driftsenheten blir fra sentralt hold i kommunen oppfordret til å utføre dette selv. Det er fornuftig at driftsapparatet gjennomgår innholdet i prosedyrene og vurderer om innholdet fortsatt er hensiktsmessig og relevant, men en reell revisjon for å vurdere om mål nås og prosedyrer etterleves bør utføres av en organisatorisk uavhengig part.

7. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Det er ikke nedfelt funksjonsmål for avløpsnettets i forslag til hovedplan avløp.

Kommentarer:

Krav om å utarbeide funksjonsmål for avløpsnettets er nedfelt i utslippstillatelsen. Sentrale parametere som bør målfestest er f.eks.:

- maksimal innlekking (fremmedvannsmengde) på nettet
- maksimal overløpsdrift (utslippsmengde) fra overløp på nettet
- fornyelsestakt på avløpsnettets

Anmerkning 2

Innlekking på avløpsnettets blir ikke kvantifisert.

Kommentarer:

Innlekking på avløpsnettets (fremmedvannsmengde) blir ikke kvantifisert (målt, beregnet eller dokumentert på annen måte). Totale avløpsmengder tilført renseanlegget blir målt. Innlekking kan beregnes med utgangspunkt i disse måledataene og produsert, spesifikk spillvannsmengde (teoretisk spillvannsmengde per tilknyttet personekvivalent).

Anmerkning 3

Enkelte former for utslipp fra overløp på nettet blir ikke registrert på mengde.

Kommentarer:

Alle utslipp av avløpsanleggene bør i utgangspunktet kvantifiseres (måles eller beregnes) for å ha god oversikt over anleggenes funksjon.

Avlastning fra nødoverløp blir ikke beregnet på mengde. Alle utslipp fra nødoverløp blir tidsregistrert. Utslipp ved driftstanser blir mengdeberegnet, men ikke avlastning ved stor tilrenning. Selv om slike utslippsberegninger har stor usikkerhet, bør kvantifisering foretas, med den usikkerheten som foreligger.

Utslipp fra driftsoverløp blir ikke registrert. Saneringsplanens tiltaksplan tilsier at de resterende 6 driftsoverløpene skal saneres i løpet av 2020. Kommunen anser at det ikke er forsvarlig ressursbruk å etablere måling av overløpsdrift for denne perioden. Det ble forsøkt å dokumentere utslipp fra driftsoverløp kvalitativt ved hjelp av trefliser i utløpet, men denne metoden var lite hensiktsmessig i praktisk bruk. Kommunen antyder at det kan være aktuelt å prioritere bedre kontroll med et begrenset antall prioriterte overløp som er hyppig i drift. Alle nødoverløp er tilknyttet driftskontrollanlegg og alarmvarsling.

Anmerkning 4

Det er ikke tilrettelagt særskilte rutiner for varsling av skader på ledninger ved elvekryssninger.

Kommentarer:

Det er ikke etablert alarmer eller andre særskilte tiltak eller rutiner for å avdekke lekkasjer fra elvekryssninger. Dette er særlig sårbare ledningsstrek, som kan være utsatt for massive skader med store utslipp, f.eks. ved isgang. Ledningsnettet har 3 kryssninger over Glomma, samt noen over andre vassdrag (åer).

Anmerkning 5

Rutiner for vurdering av utførte, egne driftskontrollanalyser kan forbedres.

Kommentarer:

Ortho-fosfat analyseres daglig for både inn- og utløp. Renseeffekt beregnes og vurderes mot utslippstillatelsens krav for total fosfor. Ved god drift og felling vil restkonsentrasjonen av ortho-fosfat i utløpet være lav, 0,1 mg/l eller lavere. Renseeffekt for ortho-fosfat bør derfor ikke vurderes mot krav for total fosfor (jf. anmerkning 2 i insp.rapport 2012.014.I.FMHE, datert 15.05.2012).

Prøvetakingen viser at konsentrasjonen av ortho-fosfat i utløpet for de fleste prøvene er lavere enn 0,1 mg/l. Bare et fåtall prøver viser verdier høyere enn 0,3 mg/l, som anses å være en øvre grense for akseptabel kjemisk felling av fosfor.

Anmerkning 6

Vedlikehold utført i egenregi blir ikke dokumentert på en hensiktsmessig måte.

Kommentarer:

Egenutført vedlikehold blir ikke systematisk dokumentert med praktisk og hensiktsmessig tilgjengelighet for senere informasjon og bruk (jf. anmerkning 2 i insp.rapport 2012.014.I.FMHE, datert 15.05.2012). Vedlikeholdsarbeid blir nedskrevet i ei bok, men dette blir ikke ansett som optimal og god registrering for arkivering av informasjon. Driftspersonellet savner et godt FDV-system i Guard. Kommunen vil rådføre seg med Driftsassistansen om anbefaling av en hensiktsmessig løsning.

8. Andre forhold

Status hovedplan VA og saneringsplan

Hovedplan VA er ferdig utarbeidet for vedtak, som blir foretatt i løpet av nærmeste måneder. Saneringsplan ble utarbeidet i 2014. Tiltaksplanen har planperiode fram til 2020. I løpet av denne perioden er det lagt opp til at resterende AF-ledninger (5,5 km) og driftsoverløp (6 stk.) skal saneres. De største gjenstående utfordringene med innlekking og fremmedvann er Disenå-området, samt Skarnes sentrum og Tronbøl. I Disenå foregår en betydelig innlekking som må lokaliseres. Det er foretatt mye utskifting i Tronbøl (ca. 1 km) og Sander. Tiltakene er fullfinansiert gjennom gebyrer.

Kommunen tror tiltaksplanen er tilstrekkelig ambisiøs for å sikre en forsvarlig fornying av avløpsnett, men de er usikre på om tiltakene kan gjennomføres i tråd med oppsatt tidsplan. Saneringsplanens kostnadsberegning og framdriftsplan vil bli vurdert på nytt. Spesielt i sentrumsområdene er noen tiltak en del mer kostbare å gjennomføre enn hva som er lagt til grunn i planarbeidet.

Kommunen har ikke tidfestet tidspunkt for etablering av sekundærrensing. Sanering av innlekking på dårlig nett og fellesnett anses viktigere og har høyere prioritet. Vi aksepterer at dette i nåværende planperiode sannsynligvis er en fornuftig og riktig prioritering.

Kommuneledelsen og politisk nivå etterspør i liten grad oppnådde drifts- og utslippsresultater, primær interesse er økonomiske resultater.

Klimatiltak

Kommunen har deltatt i utredning av framtidige klimaeffekter i regi av Driftsassistansen og COWI. Tiltak for avløpssektoren i denne sammenheng vil i stor grad sammenfalle med målsettingen om å redusere innlekkingen, som for øvrig er nedfelt i saneringsplanen og forslag til hovedplan. Kommunen ser ikke særskilte utfordringer knyttet til overvann i sentrum. Overvann berører i mindre grad spillvannstransport utover fellesledninger. Noe overvann i sentrum renses i sandfang. Kommunen har en nedbørsmåler, montert på taket på renseanlegget. Under bygevær kan det forekomme store lokale variasjoner i nedbørsmengder.

Ledningskart og drift av avløpsnett

Ledningskartet blir løpende oppdatert og er i hovedsak ajour. Private stikkledninger inngår ikke. Stikkledninger blir i hovedsak skiftet når hovedledninger fornyes, uten at det gis formelt pålegg. En del tilbakeslag med kjelleroversvømmelser skyldes tilstoppinger på egne stikkledninger.

Det er ikke faste rutiner for spyling av ledningsnett. Pluggkjøring av ikke vært utført.

Trendbilder og frekvensgange på pumper brukes for å avdekke unormale situasjoner på nettet. Slike metoder er i hovedsak egnet for å avdekke større hendelser. Kun store utslipp kan registreres fra selvfallsnett.

Tilknytninger

Det har forekommet et par episoder med påslipp fra en bedrift av rengjøringsmidler med lav pH, men generelt er det lite problemer med påslipp av industriavløp nå. Enkelte gatekjøkken mangler fettavskiller.

Renseresultater Skarnes renseanlegg

Renseanlegget har overholdt rensekravene de siste årene, etter en del overskridelser for noen år tilbake. Sanering av dårlig ledningsnett, mindre fremmedvann og mer stabil tilførsel til anlegget trekkes fram som en viktig årsak til mer stabile renseresultater. Anlegget har stabil drift når det er stabilt vær med lite nedbør og fremmedvann. Kommunen opplyser at rutinene for prøvetaking har blitt bedre, slik at prøveuttak og analyseresultater er mer korrekte nå.

Akkreditert prøvetaking

Renseanlegget er klart for endelig godkjenning og akkreditering. Dette må imidlertid vente på at ny aktør som driftsassistanse (Rambøll) har startet opp på nyåret. Samtlige tre driftsoperatører skal godkjennes for prøvetaking.

Beregning av overløp foran renseanlegget

Tronbøl overløp har som funksjon å avlaste renseanlegget i særskilte situasjoner. Overløp her skal derfor inngå i beregningsgrunnlaget for renseseffekt ved renseanlegget (jf. forurensningsforskriften § 14-11). Utslipp via overløp skal inngå både i beregning av mengde tilført renseanlegget og som en del av utslippet. Kommunen opplyser at slik rutine nå er etablert.

Annullering av analyseprøver

I 2015 ble det annullert én utløpsprøve. Kommunen kjenner ikke årsak til at denne prøven fikk dårlig resultat, men mistenker at feil ved uttak prøva kan være en mulig årsak. Dette er redegjort for i kommunens årsrapport for 2015. Det gjøres imidlertid oppmerksom på at kun eksterne årsaker som kommunen ikke har innflytelse på, kan utgjøre grunnlag for annullering, jf. kommentaren til forurensningsforskriften § 14-13.

9. Dokumentunderlag

Dokumentunderlaget for kontrollen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven).
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).
- virksomhetens egen dokumentasjon knyttet til den daglige driften og til forhold av betydning for helse/miljø/sikkerhet
- Utslippstillatelsen fra Fylkesmannen i Hedmark, datert 18.11.2014